

Agata Kozielska

Rozprawa doktorska : « Formation de traducteurs à l'université. Discours académique et pratique professionnelle »

Streszczenie po polsku

Kształcenie tłumaczy. Dyskurs akademicki a praktyka zawodowa

Wraz z postępem globalizacji, wzmożeniem zakresu oraz częstotliwości kontaktów międzynarodowych w społecznym, kulturowym oraz gospodarczym wymiarze funkcjonowania podmiotów gospodarczych, organizacji oraz ich przedstawicieli, zawód tłumacza stał się szczególnie pożądany. Jednocześnie, zmiany, jakie zaszły w praktyce zawodowej tłumacza spowodowały, iż tłumacz nie jest już erudytą pracującym w odosobnieniu, ale ekspertem w dziedzinie komunikacji, który posiada umiejętności współpracy z innymi uczestnikami zlecenia, potrafi działać pod presją czasu, negocjować i posługuje się narzędziami technologiczno-informatycznymi. Ponadto, współczesny tłumacz powinien wykazywać się rozległą wiedzą na temat świata oraz nieustanną gotowością doskonalenia warsztatu pracy. Sprostanie interdyscyplinarnemu charakterowi kompetencji tłumaczeniowej powoduje, iż wspomniana wiedza i umiejętności muszą być dopełnione zdolnością do autorefleksji nad przebiegiem procesu tłumaczeniowego oraz posiadaną kompetencją.

Wzrost zapotrzebowania na przedstawicieli tego zawodu znalazł odzwierciedlenie w nowo powstałych programach kształcenia na poziomie uniwersyteckim. Istotne jest jednak, aby popytowi na wysoko wykwalifikowanych tłumaczy na rynku pracy, odpowiadała oferta edukacyjna zapewniająca profesjonalne przygotowanie przyszłych specjalistów, wyposażająca ich zarówno w umiejętności praktyczne, jak i w wiedzę teoretyczną z dziedziny translatoryki. W ramach programów z zakresu dydaktyki translacji, poszukuje się równowagi między postulowanym podejściem rynkowym, a tradycją kształcenia akademickiego, często kojarzonego z przerostem komponentu teoretycznego. Szczególnie ważną rolę odgrywają tu sami dydaktycy translacji, którzy nierzadko, stoją przed wyzwaniem, które nie są zbieżne z ich dotychczasowymi kwalifikacjami i doświadczeniem zawodowym.

Tematem niniejszej pracy jest dydaktyka translacji na uniwersytetach w Polsce, w kontekście realiów praktyki zawodowej tłumacza. Praca składa się z sześciu rozdziałów. Rozdział pierwszy zawiera wprowadzenie o charakterze historycznym. Przedstawione zostały w nim etapy kształtowania się translatoryki, jako autonomicznej dyscypliny naukowej. Szczególną uwagę zwrócono tu na rolę, jaką ta wiedza może pełnić w formowaniu identyfikacji zawodowej przyszłych adeptów zawodu tłumacza. Elementem składowym przyjętej koncepcji translatoryki jest dydaktyka przekładu. W drugiej części pierwszego rozdziału, przywołuje się zatem proces zmian jakie zaszły w postrzeganiu tłumaczenia, począwszy od techniki wspomagającej nauczanie języków obcych, po dziedzinę wymagającą odrębnej metodyki nauczania. W rozdziale drugim zaprezentowano tendencje rysujące się w kształceniu tłumaczy wraz z najbardziej reprezentatywnymi podejściami, ilustrującymi również próby

jego adaptacji do zmieniających się realiów zawodu tłumacza. Rozdział trzeci zbliża czytelnika jeszcze bardziej do praktycznego wymiaru dydaktyki translacji przedstawiając modele kompetencji tłumaczeniowej, szczególnie istotne w kontekście rozwoju koncepcji kształcenia przyszłych tłumaczy. Rola komponentu teoretycznego w nabywaniu i doskonaleniu umiejętności tłumaczenia jest przedmiotem naszych rozważań w rozdziale czwartym. Zważywszy na uwzględnienie dwójakiej (akademickiej i zawodowej) perspektywy analizy tematu, powyższe zagadnienie ma charakter zasadniczy.

Rozdział piąty jest w całości poświęcony postaci, której to perspektywa towarzyszy również wcześniejszym rozważaniom - mowa tu o dydaktyku przekładu. Heterogeniczny charakter kadry kształcącej przyszłych tłumaczy stanowi ilustrację interdyscyplinarnego charakteru kompetencji tłumaczeniowej, ale jest on również źródłem braku spójności, a nawet genezą istotnych uchybień w realizacji postulatu profesjonalizacji tego rodzaju programów. Profil nauczycieli przyszłych tłumaczy, opracowany przez grupę ekspertów *European Master's in Translation* oraz opisane projekty doskonalenia ich kompetencji, nie tylko wskazują na inicjatywy mające na celu profesjonalizację tego rodzaju dydaktyki, ale przede wszystkim, potwierdzają kluczową rolę dydaktyka.

W rozdziale szóstym wyjaśniono metodologię badania, przeprowadzonych wśród dydaktyków translacji w ośrodkach uniwersyteckich w Polsce. Przedstawia się respondentów, przedmiot analizy, metodę pracy, a także wyniki badania. Celem ankiety było zebranie od badanych informacji na temat ich przygotowania metodycznego i merytorycznego, aktywności zawodowej, opinii na temat obecności komponentu teoretycznego w programie, znajomości profili referencyjnych EMT oraz akcentowanych w dydaktyce aspektów kompetencji tłumaczeniowej. Ankietowani wskazali również obszary, w których chcieliby się doksztalać oraz wypowiedzieli się na temat stosowanych przez siebie metod doskonalenia warsztatu dydaktyka przekładu.

Gotowość wzięcia udziału w ankiecie, której nierzadko towarzyszyło zasygnalizowanie zainteresowania jej wynikami, potwierdza, iż dydaktycy przekładu pracujący na uniwersytetach w Polsce odczuwają potrzebę wymiany doświadczeń zawodowych oraz wykazują wolę doskonalenia swoich kompetencji. Wyniki przeprowadzonego badania pozwalają również dostrzec silne zakotwiczenie kształcenia przyszłych tłumaczy w tradycji edukacji filologicznej oraz braki w obszarze kompetencji informatyczno-technologicznej. Wyniki ankiety wykazują ponadto, iż odwieczna debata *academe versus practice*, stawiająca nauczycieli akademickich i naukowców naprzeciw tłumaczy zawodowych, nie do końca znajduje potwierdzenie wśród respondentów reprezentowanych przez każdą z wymienionych grup zawodowych.

Jednakże, aby uniwersyteckie programy kształcenia tłumaczy w Polsce można było uznać za profesjonalne, niezbędne jest odpowiednie przygotowanie metodyczne i zawodowe, nie tylko na poziomie samych dydaktyków, ale również instytucji, w ramach których prowadzą oni swoje działania dydaktyczne.

